

Gozdne živali: naravoslovje v vrtcu

Nataša Petrič, dipl. vzg. predšolske vzgoje, Vrtec Martin Krpan Cerknica

Predšolski otroci že v zgodnjem obdobju začnejo kazati zanimanje za raziskovanje narave, tako žive kot nežive. Znanje in izkušnje pa lahko pridobijo le z neposrednim raziskovanjem. Pomembno je, da se zgodnje učenje naravoslovja začne čim prej, saj bodo otroci le tako razvili pozitiven, odgovoren in naklonjen odnos do narave. Naloga strokovnega delavca v vrtcu je, da prepozna željo po raziskovanju in otrokom ponudi zadostno količino izkušenj, preko katerih razvijajo svoj pozitiven odnos. Pri tem pa jim mora biti kot odrasla oseba zgled in s svojim odnosom do narave pozitivno vplivati na otroke. Namen raziskovalne naloge je bil otrokom približati naravo, s katero se vsakodnevno srečujejo, saj je naš kraj obdan z gozdovi. Preko tematskega sklopa so tako spoznali, katere živali živijo v naših gozdovih ter kako ljudje posredno ali neposredno vplivamo na njihovo bivanje.

Uvod

Kadar govorimo o naravoslovju v predšolskem obdobju, govorimo o raziskovanju živega in neživega sveta, ki otroka obdaja. V tem obdobju otrok pridobi prve izkušnje v naravi, sooči se s prvimi ovirami in jih skuša premagati, pridobi prva spoznanja. Zato je zelo pomembno, kakšen pristop bomo odrasli uporabili pa tudi kakšen vzor mu bomo pri tem dajali, da bo kasneje znal ohranjati pozitiven in spoštljiv odnos do narave.

Na področju narave (Kurikulum 2009) otrok spoznava živali, rastline, predmete in pojave, s katerimi je obkrožen. Spoznava živa bitja, jih spoštuje in raziskuje njihove pogoje za življenje. Ker je naš kraj obkrožen z gozdovi, smo to izkoristili, otroci pa so imeli veliko možnosti za spoznavanje živih bitij iz naših gozdov.

Raziskovalna naloga je bila izvedena v skupini Srnice. Skupina je homogena, otroci so stari od tri do štiri leta. Kljub temu, da številčno prevladujejo deklice, pri dogajanju v vrtcu bolj izstopajo dečki, ki so zelo živahni, radovedni, glasni pri igri, predvsem pa veliki prijatelji. Z izvedbo tematskega sklopa za daljše časovno obdobje in z raziskovanjem sem dala na preizkušnjo njihovo radovednost in željo po pridobivanju novega znanja. Zanimalo me je namreč, koliko novega se lahko naučijo v določenem času in kakšna bo pri tem njihova motivacija za sodelovanje pri dejavnostih.

Razlog za izvedbo raziskovalne naloge

Za izvedbo projekta sva s sodelavko izhajali iz imena naše skupine. Z otroki smo se pogovarjali o srnicah, o tem, kje živijo. Otroci so odgovorili, da v gozdu. Potem sva jih vprašali, kdo še živi v gozdu, in ugotovili, da so njihovi odgovori skopi. Pripravili sva tematski sklop na temo gozdne živali, preko katerega smo skupaj spoznavali življenje v gozdu. Pri izbiri ciljev sva si pomagali s Kurikulumom za vrtce (2009).

Globalni cilj je bil spodbujanje različnih pristopov k spoznavanju narave. Konkretna operativna cilja sta bila, da otrok odkriva in spoznava živo in neživo naravo ter da spoznava in primerja živa bitja in njihova okolja. Zastavili smo si raziskovalno vprašanje: Kdo živi v gozdu? Za motivacijo pa smo poskrbeli s pogovorom, petjem pesmi o gozdnih živalih, z zgodbami na temo gozdnih živali, s pregledom različne literature (revije, knjige) in internetnih virov, obiskali pa smo tudi lovca.

Domneve otrok

Pri izražanju domnev sva uporabili tehniko vodene vizualizacije. Otroke sva v jutranjem krogu preko vodene vizualizacije popeljali v gozd in jih spodbujali, naj povedo, katere živali vidijo. Njihove odgovore sem v alinejah zapisovala na list papirja.

Kdo živi v gozdu?

- volk,
- pa medved,
- srna pa jelen,
- ptički,
- pa lisica tudi.

Pa koga še lahko vidimo v gozdu?

- medveda,
- veverice pa majhne veveričke,
- pajke,
- pa mravljo, ki se skrije,
- listke pa zajčka (otrok pokaže na dekoracijo v igralnici).

Povem jim, da v gozdu živi še veliko več živali, kot so jih poimenovali, kar vodi k naslednjemu vprašanju:

Kje bi pa lahko bolje spoznali gozdne živali?

- v gozdu,
- na Slivnici,
- na travi,
- pa v živalskem vrtu,
- v predstavi od lisice, zajčka pa od medveda,
- v knjigi v knjižnici,
- ja, pa v risankah,
- ja, jaz imam doma risanko od Maše, pa je tudi medved zraven.

Kdo bi nam pa lahko povedal več o njih?

- lovec,
- pa jaz tudi,
- pa puško ima,
- ja, za streljat.

Iskanje informacij

Da bi čim bolje spoznali gozdne živali, sva v tematski sklop vključili dejavnosti z različnih področij. K sodelovanju sva povabili tudi starše. Otroci so v vrtec prinašali knjige in revije, celo plakata z gozdnimi živalmi smo dobili. Uredili smo tudi kotiček, v katerem sta bila plakata in vsa literatura, preko katere smo spoznavali gozdne živali. Otroci so imeli možnost listanja revij *Lovec* (LZS) in *Zmajček* (Krempl) ter knjige *Živali na polju in v gozdu* (Doche 2008), *Živali v slovenskih gozdovih* (Pohole 2011) in *Velika slikanica živali* (Didakta 2010). Možnost uporabe kotička in raziskovanja pa so imeli otroci tudi v času proste igre in aktivnega počitka.

Potek raziskovanja

Prvi dan sva v jutranjem krogu preko vodene vizualizacije otroke spodbudili k podajanju odgovorov na raziskovalno vprašanje. Po tem smo se ob gledanju knjige *Živali na polju in v gozdu* pogovarjali o različnih živalih. Ugotovili smo, da je v njej še veliko živali, ki jih otroci prej niso omenili oz. jih ne poznajo. Že prvi dan so otroci kazali veliko veselja za nadaljnje odkrivanje življenja v gozdu. Za ko-

nec smo skupaj zapeli njim že znane pesmi *Živali v gozdu*, *Lisička* je prav zvita zver, *Zajček Dolgoušček* (Voglar in Nograšek 2017).

Naslednji dan sva v telovadnici pripravili gibalno minutko *Ponovi za menoj* – otroci so ob metodi demonstracije oponašali hojo različnih gozdnih živali, ob čemer so se zelo zabavali.

V nadaljevanju izvedbe smo si v jutranjem krogu z otroki ogledali nekaj izvodov revije *Lovec* ter se pogovarjali o poklicu lovca. V revijah smo iskali živali, ki živijo v gozdu, ter jih izrezovali za izdelavo plakata. Eden od staršev nam je prinesel nekaj prepariranih živali, ki smo si jih z veseljem pogledali kar v naši igralnici. Ob tem smo se naučili tudi novo pesmico *Medvedek Sladkosnedeček* (Bitenc 1997), ki jo otroci zelo radi prepevajo.

Ker pa nam revije in preparirane živali niso dovolj podrobno predstavile vsega, kar smo želeli izvedeti, sva se s sodelavko dogovorili za obisk pri pravem lovcu. Otroci so bili zelo navdušeni, da bodo lahko spoznali čisto pravega lovca s puško. Lovec nam je predstavil svoj poklic in nam povedal, katere živali živijo v naših gozdovih. Izvedeli smo tudi, da so vse nenevarne in da se umaknejo, če zaslišijo človeka. Razkazal nam je lovsko opremo, rogovja in preparirane živali, ki jih v vrtcu nismo imeli priložnosti videti. Seveda so bili otroci najbolj navdušeni nad puško, ki so jo seveda smeli zgolj opazovati, pa tudi nad sokom in piškoti, s katerimi nas je lovec pogostil.

V naslednjih dneh smo šli večkrat na sprehod do bližnjega gozda, kjer smo poslušali ptice in iskali sledi živali. Ob tem smo ugotavljali, s čim se živali v naravi hranijo in da v bližnjem potoku pijejo vodo, ko so žejne. Na tleh in na drevesih smo iskali plodove, ki bi lahko bili hrana živalim. Spraševali smo se, ali so plodovi užitni tudi za nas, pri čemer je tudi ostalo. Nismo jih poznali, zato jih nismo poskušali, kar sva tudi poudarili. Ugotavljali smo, zakaj se ptice skrivajo visoko v krošnjah dreves in zakaj ne vidimo nobene druge živali. Naučili smo se, da zato, ker so se nas ustrašile in so se skrile v svoja bivališča. S tem smo sami pri sebi potrdili teorijo lovca o tem, da se živali človeka bojijo in se pred njim skrijejo.

Ker pa v naših pesmicah in pravljicah ne najdemo vseh živali, ki živijo v naših gozdovih, sva se z vzgojiteljico poslužili tudi internetnega vira, in sicer smo si v pedagoški sobi s pomočjo IKT-ja ogledali Oddajo o gozdnih živalih v živalskem vrtu (Rtv 4 2013). Po predvajanju posnetka smo se tudi pogovarili o tem, katere živali smo še videli, ki pa jih v naših pesmicah in pravljicah ni. Med drugim smo videli divjega prašiča, ki je v naših gozdovih zelo pogost, lahko pa tudi nevaren, in jim je bil najbolj zanimiv od vseh živali s posnetka.

Otrokom sva pripravili tudi vadbeno uro na temo Gozdne živali, v katero sva vključili igri Ptički v gnezda ter Kdo se boji rjavega medveda, za konec pa še igro za umirjanje Kača na soncu. Pustili sva jim, da svobodno oponašajo gibanje živali in jih nisva potrebovali popravljati, saj jim je šlo že zelo dobro.

V vsem tem času so imeli otroci v živalskem kotičku na razpolago različne knjige in revije, ki so jih lahko listali v času proste igre, ter didaktične igre (spomin, razvrščanje živali). S tem so še poglobljali svoje znanje o živalih v gozdu. Iz likovnih izdelkov pa smo naredili razstavo pred igralnico, ki je bila namenjena tako nam kot staršem, ogledal pa si jo je lahko vsak, ki si je želel.

Želja po sodelovanju

Eden od dečkov je v vrtec prinesel zgodbico *Pod medvedovim dežnikom* (Makarovič 1998). Prebrali smo jo in si pogledali ilustracije, potem pa smo se pogovorili o njeni vsebini. Ker je bila otrokom zgodbica zelo všeč, smo uprizorili dramatizacijo in na najino veliko presenečenje so si otroci zelo dobro zapomnili zgodbo in lepo sodelovali. Oponašali so gibanje živali, ki nastopajo v zgodbi, brez da bi jih morali na to opomniti, ter dobro oblikovali besedilo, glede na to, da se nismo vnaprej pripravljali. Ta dan smo se tudi seznanili z novo pesmico Pet junakov (Bitenc).

Rešitve in odgovori

Ob koncu projekta smo skupaj z otroki preverili, kaj smo se v tem času novega naučili. Naše domneve smo v času projekta preverili v literaturi, na internetu in na obisku pri lovcu.

Pred pričetkom raziskovanja so otroci vedeli, da živijo v gozdu volk, medved, lisica, srna, ptički, verice, pajki in mravlje, a o njih niso vedeli povedati nič razen tega, da živijo v gozdu. Po prebiranju literature, ogledu posnetka ter obisku lovca pa smo na naš seznam dodali še risa, divjega prašiča, kuno, sovo, zajca, ježa in polha. Otroci o teh živalih sedaj vedo povedati, da so nenevarne in da se nas bojijo, z izjemo divjega prašiča, da medved in polh pozimi spita, da so ptički visoko na drevesih zato, ker so tam na varnem, da živali pijejo vodo iz potoka ... In če bi jih vprašala še enkrat, bi zagotovo dobila spet nove, zanimive odgovore. Dopolnili smo tudi seznam, kdo bi nam o njih lahko več povedal. Poleg lovca so zdaj omenili še revijo in film.

Uporaba novih spoznanj

V času raziskovanja smo spoznali dovolj živali in se naučili marsikaj o njih, da smo lahko z likovnim ustvarjanjem med samim procesom pripravili razstavo za starše in otroke iz sosednjih skupin.

Za otroke iste starosti iz sosednjih skupin smo pripravili tudi igrico *Veliki in mali zajec* (Ljudska 1982), v kateri so sodelovali otroci iz naše skupine, potem pa so se vsi skupaj igrali z lutkami, uporabljenimi v igrici.

Zaključek

Otroci so aktivno sodelovali ves čas procesa raziskovanja. Samostojno so izvajali različne naloge, sodelovali pri pogovoru z nama in z lovcem ter izvirno likovno ustvarjali. Pridno so od doma nosili različne zgodbe in pravljice ter se sami trudili poiskati odgovore in rešitve na zastavljena vprašanja ali naloge. Predhodno so imeli neko znanje o življenju v gozdu, ki pa so ga s svojo aktivnostjo, radovednostjo in interesom zelo obogatili. Največ veselja jim je prinesla izkušnja, da so imeli priložnost obiskati pravega lovca ter pobožati preparirane živali, tako v vrtcu kot pri lovcu.

Raziskovanje nam je prineslo veliko novih spoznanj. Od tega, da v gozdu ne živijo samo živali, ki jih poznamo iz pesmic in pravljič, do tega, da se lahko kaj novega naučimo tudi kje drugje, ne le v naši igralnici in na sprehodu. V času aktivnosti otrok sva ugotovili, da so zelo dovtetni za vse novosti, naj bodo to pesmice, zgodbe, likovno ustvarjanje ... Učili smo se dve novi pesmici in obe so se naučili v zelo kratkem času. Prav tako naju je presenetila izvedba dramatizacije zgodbe *Pod medvedovim dežnikom*.

Posebej pa so bili ponosni na razstavljene izdelke. Tudi nama je bilo prijetno pri srcu ob vseh komentarjih, kako so ponosno pripovedovali staršem o tem, da so narisali na primer medveda, ki so ga videli pri lovcu. Prijetno zaradi tega, ker so bili otroci srečni, pa tudi zato, ker je bil najin cilj dosežen – otrokom sva približali življenje živali iz naših gozdov.

Literatura

- Bahovec, E. D. idr. (2009): *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: MIZŠ: Zavod RS za šolstvo.
- Bitenc, J. (1997): *Medvedek Sladkosnedeček*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Didakta (2010): *Velika slikanica živali*. Prevod: Ana Marija Toman. Založba: Didakta.
- Doche, C. (2008): *Živali na polju in v gozdu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Krempl, U.: *Revija Zmajček*, več izvodov (september 2014 – januar 2015). Domžale: Studio Hieroglif.
- Ljudska pravljica (1982): *Veliki in mali zajec*. Zagreb: Založba Naša djeca.
- Lovska zveza Slovenije: *Revija Lovec*, več izvodov. Glasilo lovske zveze Slovenije.
- Makarovič, S. (1998). *Pod medvedovim dežnikom*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Pohole, S. (2011): *Živali v slovenskih gozdovih*. Založba: K8 dizajn.
- Rtv 4 (2013): *Gozdne živali v živalskem vrtu*. Dostopno na <https://4d.rtvsl.si/arhiv/sprehodi-v-naravo/174240184>, 13. 2. 2021.
- Voglar, M. in Nograšek, M. (2017): *Majhna sem bila*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.